

Odešel muž, který nechtěl zapomenout

Dne 2. března 2025 ve věku 75 let náhle zemřel Jiří Liška. Veterinář, politik a od roku 2017 také radní Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR). Liška během své politické kariéry dlouhodobě pracoval na spravedlivém vyrovnání se s totalitní minulostí naší země. Zásadně přispěl ke vzniku ÚSTR (a také Archivu bezpečnostních složek) či k přijetí zákonů o odškodnění účastníků třetího odboje a odškodnění obětí okupace Československa ze srpna 1968. Jako vzpomínku na tuto výjimečnou osobnost uvádíme v plném znění řeč, kterou během posledního rozloučení v Jičíně dne 6. března 2025 pronesl jeho někdejší kolega Jiří Oberfalzer.

Jiří Liška (foto: Jakub Šafránek / ÚSTR)

Vážená paní Zuzano, vážení smuteční hosté, dovoluji mi vzpomenout na vzácného muže Jiřího Lišku z pozice jeho dlouholetého kolegy a politického soupeřníka v Senátu Parlamentu České republiky.

Jiří Liška byl senátorem celých čtrnáct let, od roku 1996 do roku 2010. Byl zvolen hned v prvních senátních volbách v roce 1996 na dvouleté funkční období. Svůj mandát pak obhájil ještě v roce 1998 a 2004. V roce 2002 se stal předsedou klubu ODS na dvouleté funkční období. V roce 2004 byl zvolen místopředsedou Senátu, byl jím celkem po tři dvouletá funkční období.

Ve svém senátním působení si zvolil jako hlavní téma vyrovnání se s komunistickou minulostí. Jako by převzal štafetu od svého senátního kolegy Václava Bendy, který předčasně zemřel v roce 1999. Archivy represivních složek komunistického režimu byly na počátku tisíciletí prakticky nedostupné. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu skomíral na úbytě. Společnost se zajímala o vše možné, jen ne o svou minulost, jako by chtěla zapomenout. Jirkovi se vytrvalou a cílevědomou prací podařilo ustavit zákonem novou paměťovou instituci: Ústav pro studium totalitních režimů. Byl to v historii Senátu ojedinělý úspěch. Prosazení zákona trvalo tři roky a naráželo na značný odpor levicových politických sil. Díky Jiřího zákonodárné iniciativě byl tedy nakonec v roce 2007 zákon o ÚSTR schválen. Od té chvíle se prakticky

všechny archiválie represivních složek někdejšího komunistického státu soustředily do nově vytvořeného Archivu bezpečnostních složek.

Prakticky vzápětí, ještě v roce 2008, začal Jiří pracovat na dalším tématu. Na důstojném odškodnění některých obětí okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy. Do té doby zákony přiznávaly pouze hrazení výživného v případě úmrtí a bolestného za újmu na zdraví. V témže roce se pustil do dalšího těžkého politického boje za prosazení zákona o třetím čili protikomunistickém odboji. Dosavadní paměťové zákony myslely na zmírnění nejrůznějších škod, které komunismus napáchal. Na uznání či ocenění řady statečných lidí, kteří vzdorovali totalitě, se ale jaksi nedostávalo. To těžce nesli zejména bývalí političtí vězni. Jirka vyslyšel tyto oprávněné stesky a právní normu připravil. „Jeho“ zákon sice Poslanecká sněmovna nestačila schválit, ale v dalším volebním období si jej osvojila a jako zákon o účastnících odboje a odporu proti komunismu byl opětovně předložen a nakonec i schválen. Kdo jenom trochu zná řevnivost mezi Senátem a Poslaneckou sněmovnou, nekuli nevráživost nemalé části politického spektra k paměťové agendě, ví, že na jednoho senátora je to opravdu úctyhodný výkon. V historii novodobého Senátu nejspíš nemá obdoby.

Přitom Jirka Liška jako by se svým naturelem do politického kolbiště nehodil. Mělo by tomu však být naopak, potřebovali bychom více takových lidí do veřejného života. Byl to nesmírně vlídný a laskavý člověk. Nerozčiloval se, nekřičel, nebouchal do stolu. I odporovat uměl vlídně až laskavě, ale za svým názorem stál pevně. Směřoval tiše a trpělivě k vytčenému cíli. Tím cílem vždy byla věc sama, nikoli uznání, veřejný potlesk či jakékoli vedlejší efekty. Jirka

Jiří Liška (druhý zprava) během slavnostního předávání ocenění účastníkům odboje a odporu proti komunismu v Armádním muzeu Žižkov v Praze dne 22. listopadu 2023. Podle zákona, který Liška pomáhal prosadit, získalo od roku 2011 uvedené osvědčení již přes 2 500 žadatelů. (foto: MO ČR)

Liška měl úžasný přehled i nadhled, nejrůznějším politickým hrátkám se jen potutelně usmíval. Vyzařoval z něj klid a rozvaha, což s sebou neslo ohromnou autoritu, kterou požíval všude tam, kde působil, kam přišel, kde jednal.

Ke svému legislativnímu dítěti, Ústavu pro studium totalitních režimů, se po letech vrátil. Od prosince 2017 byl členem Rady ÚSTR a po pětiletém mandátu byl zvolen opakovaně. Rada ústavu jeho odchodem utrpěla velkou ránu. Přišla o člověka, kterému vždy šlo zejména o jeho pravé poslání. Říká se, že nikdo není

nenahraditelný. Možná je to pravda, pokud jde o funkce, počty nebo specializaci. Pokud však jde o lidství, empatii, odpovědnost, obyčejnou životní moudrost a laskavost, je to podle mě jinak. Těch není nikdy dost a odchod každého, kdo jimi oplývá, je nenahraditelnou ztrátou. Jirko, s tebou nám odešla tvá erudice, trpělivost, tichá, a přitom silná vůle, přátelství a shovívavost. Tvůj vzor nám ale zůstává. Děkujeme, že jsme mohli po nějaký čas pobývat v tvé blízkosti. Bůh tě provázej.

Jiří Oberfalzer